

Remissvar angående Förslag till beslut om utvidgat strandskydd för Vättern och Boren i Motala kommun – 511-4535-14 0583

Naturskyddsföreningen i Motala har beretts möjlighet att lämna yttrande angående remissmaterialet om utvidgat strandskydd vid sjöarna Vättern och Boren i Motala kommun. Vi lämnar nedan generella synpunkter på Länsstyrelsens förslag och några mer detaljerade förslag till kompletteringar.

Generellt anser vi att Länsstyrelsens förslag till utvidgat strandskydd vid Vättern och Boren är väl motiverade, bra utformade och avvägda med stöd i gällande lagstiftning. Ett huvudsakligt syfte med 2009 års reform av strandskyddet var att stärka skyddet i områden med högt exploateringsstryck men möjliggöra en exploatering av strandnära läge för att främja landsbygdsutvecklingen, förutsatt att strandzonen hålls tillgänglig för allmänheten.

Länsstyrelsens skäl till sitt förslag om utvidgat strandskydd

Länsstyrelsen uppger att man använt de sju punkterna som i propositionen (2008/09:119 s 99) anges som områden/naturtyper som kan omfattas av ett utvidgat strandskydd. Vid bedömning och värdering har nationellt, regionalt och lokalt underlag använts såsom olika inventeringar, översiktsplan som grund för sin analys och granskning. Länsstyrelsen har beaktat riksintressen för turism och det rörliga friluftslivet. Bland annat motiveras det utvidgade strandskyddets omfattning av behovet av större sammanhängande områden för rekreation och friluftsliv men också för växt- och djurlivet. Det är viktigt att även ta hänsyn till passager mellan områden förutom att säkerställa livsmiljöerna. I detta sammanhang noteras att obebyggda strandområden inom sammanhängande bebyggelse också är viktiga för passage till strandområdet.

Vättern

Vi instämmer i Länsstyrelsens bedömning av Vätterns mycket stora värde för det rörliga friluftslivet och turismen. Här finns stor potential för ytterligare utveckling av friluftslivet och ökad turism som ger underlag för ökade inkomstmöjligheter för näringslivet. Vi instämmer även i Länsstyrelsens konstaterande av Vätterns, ur både ett nationellt och internationellt perspektiv, mycket höga naturvärden och värde som dricksvattentäkt. Naturskyddsföreningen delar Länsstyrelsens bedömning att Vätterns unika strandskyddsvärden ska ses som en väsentlig del i säkerställandet av fastställda riksintressen för naturvård och friluftsliv samt att bidra till att upprätthålla en god bevarandestatus inom Vätterns Natura 2000 område. Länsstyrelsen föreslår att dagens utvidgade strandskydd om 150 meter på landområdet i huvudsak behålls, vilket Naturskyddsföreningen stödjer med den komplettering som vi anger nedan. Vi stödjer också förslaget om utvidgat strandskydd på upp till 300 meter för förslagna särskilt värdefulla områden samt motsvarande i vattenområdet för att säkerställa sjöns värdefulla undervattensmiljöer och rika fauna.

Boren

Vi instämmer i Länsstyrelsens förslag till utvidgat strandskydd för Boren med 150 meter på landområdet och 300 meter för vattenområdet. Vi stödjer även förslaget att ge särskilt värdefulla områden på land ett utvidgat strandskydd om 300 meter. Länsstyrelsens ställningstagande är väl motiverat och vi ser idag inte behov av att föreslå ytterligare utvidgning av strandskyddet än det som presenterats i Länsstyrelsens förslag.

Förslag till komplettering av föreslagen utvidgning av strandskydd

1. Fritidsområdet Djurkälla, Kårsby och Bromma

Enligt Länsstyrelsens förslag till utvidgat strandskydd vid Vättern, Motala kommun, bilaga 1, karta 4, framgår det att området för fritidsbebyggelsen vid Djurkälla, Kårsby och Bromma inte omfattas av den föreslagna utvidgningen av strandskydd. Därmed skulle nuvarande utvidgning av strandskydd till 150 meter reduceras till att omfatta endast det generella skyddet på 100 meter eftersom utökat strandskydd efter den 31 december 2014 endast kommer att gälla utvidgning beslutad med stöd av den nya bestämmelsen i strandskyddslagen. Naturskyddsföreningen anser att detta är orimligt då det aktuella området innefattar flera riksintressen samt del av Vätterns Natura 2000-område och till stora delar är obebyggt.

Naturskyddsföreningen anser att Länsstyrelsens förslag ska kompletteras med en utvidgning av strandskyddet med 300 meter för landområdet Djurkälla, Kårsby och Bromma fram till Motala stads tätortsgräns (vid Midsommarvägen och E-luxområdets sydöstra gräns, vilket utgör tätortsgränsen för Motala), se vårt förslag enligt karta, bilaga 1.

Våra skäl för Naturskyddsföreningens förslag om utvidgning av strandskyddet till 300 meter för det föreslagna landområdet är att säkerställa strandskyddets syften att trygga förutsättningarna för allamansrättslig tillgång till strandområdet vid Vättern och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet i det föreslagna området. Ett beslut om utvidgning för området avser

- ett stärkt skydd för Natura 2000-området vid Kårsbyån,
- ett stärkt skydd av riksintresseområden som är relevanta för strandskyddet,
- ett stärkt skydd av ett välbesökt och uppskattat friluftslivs- och rekreationsområde som dessutom har utomordentligt goda förutsättningar att utvecklas och som annars riskerar att gå förlorade vid ytterligare exploatering och nybyggnation i området samt
- ett stärkt skydd av ett tätortsnära strövområde med ekologiskt känsliga områden, som inte omfattas av annat områdesskydd.

Vårt förslag om kompletterande utvidgning av strandskyddet anser vi har stöd i lag och kan motiveras enligt nedanstående punkter.

1.1 Riksintresse för friluftsliv, turism, naturvård och fiske

Ytterligare exploatering av Djurkälla, Kårsby och Bromma skulle ge betydande negativa miljöeffekter som överstiger värdet av ett eventuellt konkurrerande intresse att t.ex. förlägga permanentbostäder till området. Varamon, norra Europas största insjöbad, som gränsar till E-luxområdet, har utvecklats från i huvudsak varit en fritidsbebyggelse till att bli ett bostadsområde integrerat med tätorten. Den norra delen av Varamon har dock fortfarande karaktären av fritidsbebyggelse. Bromma, Kårsby och Djurkälla är ett område som till stora delar fortfarande utgör obebyggt mark. Området, med en

naturskön miljö av tallskog invid stranden, utgör en återstående del som påminner om den natur och de värden som tidigare utmärkt det nu allt mer exploaterade Varamon. I Djurkälla, Kårsby och Bromma finns barrskogskorridorer, orörd lövskog och intilliggande odlingsbar mark i norr. Ett vackert komplement till det öppna landskap och storslagna utsikt som Vättern bjuder på. Besökande i området bjuds på en biologisk mångfald och ett rikt rekreationsområde inom gångavstånd från Motala tätort och Varamons turiststråk. Här finns medeltida kulturhistoria där bl.a. räfstetingsbrev från 1300-talet vittnar om "halva torpet" i Kårsby med tillhörande kvarn. Vid Kårsbyån finns fornminnen i form av lämningar av tegelbruk och kvarnverksamhet, som vittnar om områdets betydelse i äldre tider. Området utgör riksintresse för både friluftsliv, turism, naturvård och fiske. Enligt miljöbalken, 4 kapitlet, ska hänsyn tas till områden som pekats ut som riksintressen. För riksområdet Vättern med öar och strandområden anges särskilt att turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas.

1.2 Passage till omgivande friluftsområden

Förutom de kvaliteter och den attraktion som Bromma och Kårsby i sig utgör, är dessa områden även en naturlig passage till Djurkällaplatån och Ödebyskogen med vandrings- och cykelmöjligheter vidare till Lemunda, Övralid och Medevi. Djurkällaplatån innehar höga rekreationsvärden och är dessutom av riksintresse för sin geologi.

Kontrasterna är påtagliga då man exempelvis förflyttar sig från stranden vid Kårsbyåns utlopp med dess milsvida utblickar över Vättern och endast går några tiotalmeter nordväst i riktning mot Kårsbygård, där Håleberget och dess naturreservat skymtar långt bortom den odlingsbara marken man har alldeles framför sig.

Passagen är även viktig för att nå Kårsby gård, där Nykyrka ridklubb bedriver sin verksamhet med ca 40 hästar som har stallplats där. En välbesökt plats med djurhållning där det också tränas hästhoppning och anordnas hästhoppningstävlingar. En exploatering i området kan påtagligt krympa den rörelsefrihet som idag utmärker området och dess tillgänglighet till den omgivande naturen.

1.3 Översiktsplan, inventeringar, planer och program

Utgår man från kommunens underlag för kommunens detaljplanering får man vid första anblicken uppfattningen av en sammanhängande tätortsbebyggelse från Djurkälla via Kårsby och Bromma fram till Varamon. Här är nuvarande tätortsgräns vid Electroluxområdets sydliga gräns vid Midsommarvägen. Med nedanstående redogörelse av underlag vill vi visa att det är självklart att det utvidgade strandskyddet ska omfatta strandzonen vid Djurkälla, Kårsby och Bromma.

1.3.1 Översiktsplan 2006

Enligt kommunens översiktsplan ska det fortsatta bostadsbyggandet i Motala stad främst ske genom förtätning inom eller i nära anslutning till den befintliga stadsstrukturen. Här noteras även tydligt att detaljplaneläggning inte fullföljs för bostadsprojekt som visar sig kunna medföra en betydande miljöpåverkan (sid 92). I kapitel 11 (sid 94) behandlas framtida bostadsbyggande och 35 olika platser i attraktiva lägen redovisas. Alternativ för attraktiv förläggning av bostadsbyggnation i Motala tätort saknas således inte. I inledningen av detta avsnitt anges det särskilt att planeringsförutsättningarna

inte fullt ut har utretts för föreslagna områden och att det i flera fall finns uppenbara svårigheter och motstående intressen. Kårsbyområdet och E-luxområdet anges här bland de tre förslag som ligger utanför tätorten och som bedöms kunna vara attraktiva. För båda dessa områden noteras att de ingår i riksintresse för naturvård, friluftsliv och turism. Här anges att strandskyddet är upphävt för detaljplanelagda delar, vilket kan förleda läsaren att tro att denna regel är bestående även vid förändrad markanvändning. Uppgiften kan visserligen vara intressant, men än intressantare är det faktum att strandskyddet automatiskt återinträder om detaljplan ersätts med en ny detaljplan. Detta är ett faktum som är viktigt att ha med i bedömningen av beslut om utvidgningen av strandskyddet.

För området Kårsby anges det på sidan 94 i översiktsplanen, att höga naturvärden är knutna till Kårsbyån och att det föreligger ett behov av ytterligare inventeringar och arkeologisk utredning. Vidare anges att ny bebyggelse i dessa områden ska inledas med ett programskede, vilket vi berör nedan.

1.3.2 Inventeringar genomförda efter antagen översiktsplan

Inventering av naturvärden i område Kårsby och Bromma genomfördes 2008 och redogörelse för detta har gjorts i rapporterna "Bottenfauna i Kårsbyån" och "Nuvärdesinventering av lövskogar vid Bromma och Kårsbyån i Motala februari". Inventeringarna visar att huvuddelen av blandlövskogen i Bromma har mycket höga naturvärden. Omgivande skog vid Kårsbyån är nyckelbiotopklassad och i ån finns ett värdefullt fiskbestånd. Genom att fler människor skulle röra sig i strandzonen under alla årstider ifall området skulle exploateras med permanentbebyggelse påverkas detta negativt och inkräktar sannolikt än mer negativt för Kårsbyån och dess Natura 2000-område.

Förutom inventering av naturvärdena har Riksantikvarieämbetet gjort en kulturhistorisk förstudie av Kårsby, Bromma och Djurkällaområdet. Enligt denna studie kan stenåldersboplatser finnas dolda under mark i området. Gårdarna Bromma, Djurkälla och Kårsby är belagda sedan medeltiden och tomterna skyddade som fornminnen. I anslutning till dammen i Kårsbyån finns rester av tidig industri där en mjölkvarn, en såg och ett tegelbruk funnits. Tegelbruket är skyddat som fornminne. Huruvida en ny bebyggelse invid Kårsbyån, som getts dispens från strandskyddet, föregåtts av en arkeologisk undersökning, är för oss idag okänt. Vid kommunens beslut att lämna dispens för strandskyddet (PMN 2012-04-12) har i protokollet införts som upplysning en notering enligt följande: "Om en fornlämning påträffas under grävning eller annat arbete ska dessa, i enlighet med 2 kap lagen om kulturminnen mm, omedelbart avbryttas och förhållandet anmälas till länsstyrelsen". Eftersom byggnationen, som strandskyddsdispensen avser, ska ske på en plats som är fornminnesmärkt av Riksantikvarieämbetet, vore det mer korrekt att i beslutet ange att en lagstadgad arkeologisk undersökning ska begäras och genomföras innan byggnation får ske. Utifrån beslutsprotokollets formuleringar anser vi att det finns anledning att betvivla att en sådan arkeologisk undersökning genomförts.

1.3.3 Detaljplaneprogram för delar av Bromma, Kårsby och Djurkälla

Ett detaljplaneprogram har tagits fram för Bromma, Kårsby och Djurkälla och är vilande i avvaktan på att infrastrukturprojekten, framförallt avseende riksväg 50, avslutats i Motala. Syftet med programmet har varit att utreda förutsättningarna för tätortsutbyggnad i området i enlighet med Översiktsplan 2006. Här är det viktigt att notera de restriktioner och förutsättningar som angivits i översiktsplanen, med ytterligare utredning avseende motstående intressen och ytterligare

inventeringar samt arkeologisk utredning. Flera inventeringar och utredningar har till gjorts och man konstaterar i detaljplaneprogrammet att genomförande av programmet skulle medföra betydande miljöpåverkan. I programmet har man därför noterat att miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) bör upprättas vid framtagandet av detaljplaner för Kårsby och E-luxområdet. Enligt vår uppfattning borde i stället en MKB upprättats för detaljplaneprogrammet, som sedan skulle kunna användas som gemensam MKB för samtliga detaljplaner i området om det varit aktuellt att gå vidare i detaljplaneläggningen. Men om kommunen skulle följt sina principer enligt översiktsplanen, skulle detaljplaneläggningen inte fullföljs då bostadsprojektet visat sig medföra en betydande miljöpåverkan (se översiktsplan sid 92). En fortsatt detaljplanering strider således mot gällande översiktsplan.

För Kårsby och Brommaområdet gäller fn en byggnadsplan för fritidsbebyggelse fastställd 1960 med ett par planer för smärre ändringar. I detaljplaneprogrammet anges det för E-luxområdet att befintliga fridshus ska inordnas i ny föreslagen detaljplan som ska upprättas för 18 nya enbostadshus. Emellertid kan vi inte finna att några fritidshus med stöd av gällande byggnadsplan/detaljplan finns i området. De byggnader som finns är markerade med "Rb" (område för friluftsbad) och de markeringar som gjorts med ett "B" (område för bostadsändamål) har aldrig genomförts. Då planlagd bostadsbyggnation enligt gällande byggnadsplan från 1960 aldrig genomförts inom E-lux-området och då kommunen numer är ägare och har full rådighet över området, anser vi att kommunen bör bortse från den byggrätt som under dessa snart 55 år aldrig blivit genomförda. Med aktuell kunskap efter genomförda inventeringar av naturvärden och tillkomsten av ny miljölagstiftning bör E-luxområdet rimligen kunna betraktas som obebyggt, vilket ytterligare stärker vår uppfattning om att strandskyddet ska utvidgas här.

1.4 Allmänhetens tillgång till strandområdet vid Kårsby

De fritidshus som är belägna invid strandzonen i Kårsby har tomter, som gränsar mycket nära strandlinjen och vid större vågor eller högre vattenstånd kan vara svåra att vandra på. Den smala strandremsan uppfyller inte de krav som bör kunna ställas för att stranden helt ska kunna betraktas som tillgänglig. Även om den smala strandremsan rent fysiskt är tillgänglig, inverkar det, som vi normalt uppfattar som hemfridszon, på valet att vistas på stranden. Särskilt gäller detta vid tidpunkter då området brukas av fritidshusägarna. Det är i detta sammanhang skäl nog att skydda stranden vid E-luxområdet och vid Kårsbyåns mynning samt även trygga allemansrättslig tillgång till strandzonsområdet bakom fritidsbebyggelsen, som idag utgör en mer frekvent passage för friluftslivet i området.

1.5 Utvecklingsmöjligheter för Djurkälla, Kårsby och Bromma

Genom områdets närhet till Motala tätort och Varamon samt dess höga naturvärden, intressanta kulturhistoria och dess läge invid Vättern, är förutsättningarna goda för framtida utveckling av det rörliga friluftslivet och turismen. I framtiden borde Kårsbyån kunna utvecklas upp mot Illersjön så att öringen kan ta sig upp genom hela åns sträckning. Genom enklare anordningar för vandrare och badbesökare borde tillgängligheten och därmed attraktionen vid E-luxområdet öka. Potentialen att göra Motala än mer attraktivt som både bostadsort och turistområde är stora. Förutsättningar för att utveckla s.k. ekoturism har särskilt goda förutsättningar genom Motala kommuns väl skötta och vårdade naturvårdsområden och om man gör dessa än mer tillgängliga genom att bevara och

utveckla nuvarande passager, bygger fler gång- och cykelvägar och därigenom stärker tillgängligheten till befintliga frilufts- och naturvårdsområden.

2. Råssnäsudden

Länsstyrelsens förslag till utvidgat strandskydd vid Vättern, Motala kommun, bilaga 1, karta 4, omfattar inte Råssnäsudden. Området är ett viktigt rekreationsområde för Motalaborna. Här finns väl upptrampade stigar med bänkar och papperskorgar väl tillgängliga. Råssnäsuddens norra del domineras av tallar medan skogen söderut övergår till yngre ädellövskog. I väster finns fuktiga områden med alsumpskog och längs stränderna förekommer grövre träd med bland annat tallar som har en stamdiameter på 7-10 dm.

Råssnäsudden har mycket stora värden för friluftslivet och ligger tätortsnära och naturskönt. Området är mycket välbesökt. I omgivningarna finns badplatserna Råssnäsbadet och Pariserviken. Här finns även boulbana, elljusspår och ett separat hundbad. Att området ska bevaras långsiktigt tror vi de flesta Motalabor tar för givet, men området omfattas idag endast av det generella strandskyddet. Naturskyddsföreningen anser att Råssnäsudden bör bli ett naturreservat inom nära framtid och i väntan på detta bör ges motsvarande utvidgat strandskydd som Länsstyrelsen föreslagit ska gälla för Mariebergsudden.

Motala den 2014-08-31

Naturskyddsföreningen i Motala

Inger Lundqvist
Ordförande

Rolf Ström
Styrelseledamot

Bilagor:

Bilaga 1 Utvidgat strandskydd Djurkälla, Kärsby och Bromma, karta

Bilaga 2 Utvidgat strandskydd Råssnäsudden, karta

Bilaga 3 Utdrag strandskyddsdispens, PMN protokoll 2012-04-12

Bilaga 4 Karta över fornminne tegelbruk vid Karsbyån

Bilaga 5 Husbyggnad uppförd gm strandskyddsdispens Kärsby